

Orijinal Kaynak: Maguire, Alex. (2021, February 19). “What is the Traditional Working-Class?”, *Historical Materialism*.

Atıf Şekli: Maguire, Alex. (2021, Ağustos 24). “Geleneksel İşçi Sınıfı Nedir?”, Çev. Doğu Çakan, *Sosyal Bilimler*. sosyalbilimler.org/geleneksel-isci-sinifi-nedir

Geleneksel İşçi Sınıfı Nedir?

Alex Maguire

Türkçesi: Doğu Çakan

Geleneğin Sorunları

Tıpkı Şeytan gibi, en iyi vecizelerin tümüne sahip olan Marx'ın ünlü sözünü değiştirerek alıntılırsak: Politik söyleme musallat olan bir hayalet var: Geleneksel İşçi Sınıfı'nın hayaleti. Geleneksel İşçi Sınıfı (GİS) deyimiyle bu sınıfın bizatihi kendisini değil, dayanağını bu sınıfa ilişkin yaygın anlayıştan alan ortak yanlış anlamaların toplamını ve tipik konsepti kastediyorum. 2016 Brexit Referandumu'ndan bu yana, 'Geleneksel İşçi Sınıfı' kavramının kullanımı, Britanya'daki politik ve kültürel söylemin bir vasatı hâline geldi.¹ BBC'nin 2013 tarihli sınıf anketinde bir kategori olarak bulunmasına rağmen, önceki yıllarda nadiren kullanılan kavram, günümüzün ortak söyleminde herhalde en çok, kişilerin sınıfsal konumunu tasvir eden bir öge olarak kullanıldı —tek rakibi, yerine göre hem pejoratif manada, hem de bir onur nişanesi olarak kullanılan 'beyaz işçi sınıfı' deyimiydi— ancak bu sınıfın ne olduğu ve kimlerden oluştuğu tanımlanmamıştı: Bu sınıfın üretimle, tüketimle ve diğer sınıflarla ilişkisi nedir? GİS sahiden var mı ve varsa nerede? Onu geleneksel kılan şey, tam olarak nedir, dahası bahsi geçen gelenekler nedir? Bu soruların incelenmesi, bu sınıfın ne olduğunu hakıyla anlamak için vazgeçilmezdir. Beri yandan, 'geleneksel işçi sınıfı' kavramının sorgulanmasının, işçi sınıfı geleneklerinin sorgulanmasıyla aynı anlama gelmediğinin vurgulanması gerekir. İngiliz işçi sınıfı renkli ve zengin bir gelenekler tarihine sahiptir. Bu, şüphe götürmez bir gerçektir. Tartışmaya açık olan, GİS'in doğasını tam olarak neyin oluşturduğudur.

İşçi sınıfının yaşamının maddi gerçekliğinde önemli değişimler meydana gelmiştir; nasıl ki gelenek kavramı soruşturulmak zorundaysa, bu maddi değişimler de dikkate alınmak durumundadır. Son elli yılda, İngiltere'de yaşayan toplulukların büyük kısmında önemli demografik değişimler meydana geldi; kapitalizm, platform temelli şirketler ve çağrı merkezi işi gibi yeni endüstriler geliştirdi ve son on yılda, çalışma koşulları hızlı bir

¹ Kavramın politik spektrumda yer alan örneklerinden bazıları şunlardır: Bagehot, 2018; Morning Star, 2020; Ford ve Goodwin, 2016; Jones, 2016; Berry, 2017.

bozulma yaşadı. İşçi sınıfı bugün, otuz yıl önce olduğundan bambaşka bir hâl almış gibi görünmektedir.

Bu değişimlere rağmen; GİS hakkındaki yaygın kurgu, onun kuzeyde, iç bölgelerde ve Güney Galler'deki eski madenci ve endüstri kasabalarında ikamet eden, büyük oranda vasıflı veya vasıfsız beyaz erkek işçilerden oluştuğu ve bunların sıklıkla, şehirde yaşayanlar tarafından görmezden gelindiğidir. GİS'e dair yaygın kurgunun bu coğrafi konuma sıkışması, büyük ölçüde, İşçi Partisi'nin 2019 yılında pek çok bölgede uğradığı seçim yenilgisinin bir ürünüdür ve ara ara sanayisizleşmenin Galler'deki kasaba ve köyler üzerinde etki yaptığı teslim edilse de bu sınıfa belirgin İngiliz karakteri atfedilmesini açıklar.² bu, kökünü hem sağdan hem de soldan alan, üstünkörü bir tasvirdir. Bu kurgu; kadınları, azınlıkları ve özellikle Coventry ve Oxford gibi yerlerdeki elektrik ve elektronik mühendisliği, araç üretimi, perakende zincirleri, hazır giyim, sentetik kumaş, havacılık ve sinema gibi iki dünya savaşı arası dönemin yeni endüstrilerinde yoğunlaşmış olan, şehir merkezlerinde yaşayan işçi sınıfını marjinalize eder. Kavramın tüm kullanımları bu derece basitleştirilmiş olmasa da pek çok kullanımı bu tasviri doğrular niteliktedir (Embry, 2019).³

Sınıf tanımının Büyük Britanya Sınıf Anketi'ndeki kullanımı da bir o kadar sorunludur. Mike Savage ve diğerleri, bu sınıfın tanımlayıcı karakteristiklerinden birinin; içinde tır şoförü, temizlikçi, elektrikçi ve fabrika işçisi gibi eski moda mesleklerin sayısının yüksek oranda temsil edilmesi olduğunu iddia etmektedir. Onlar aslen, bu işlerin geleneksel işçi sınıfı meslekleri olduğunu öne sürüyor (Savage, *et al.* 2013). Ancak Savage ve diğerlerine göre, sınıf yalnızca kişinin yaptığı iş mesleği değil, aynı zamanda bu işin bir parçası olan spesifik çalışma ilişkileridir. Bu çalışma ilişkileri ise toplumsal üretim ilişkileridir. Yazarlar şöyle demektedir: "Bu sınıfı, daha önceki tarihsel dönemlerin bir kalıntısı ve GİS'in karakteristiklerinin somutlaşması olarak görebiliriz. Onu, Britanya'nın toplumsal tarihinin erken bir aşamasının 'genetik izi' ve daha eski nesle ait formasyonun bir parçası olarak görebiliriz."

Tarihe bu tür bir gönderme yapıldığında, bu göndermeyi kimin, ne için yaptığı ve hangi spesifik tarih kurgusuna göndermede bulunduğu sorulmalıdır. Ayrıca spesifik olarak gelenek nosyonu da çetin bir tarihsel kavramdır. Hobsbawm (1983: 1), 'eski olduğu iddia edilen geleneklerin kökeninin genellikle oldukça yeni ve kimi zaman da icat edilmiş olduğunu' söyler. Tümü tarihin bir noktasında icat edilmiş ve çoğu, tarihsel gerçeklikle keyfi bir ilişki sürdürmekten hoşnut olan, Hobsbawm'ın bahsettiği geleneklerin tersine, GİS'e belirli bir somut gelenek seti atfedilmemiştir. (Kasketin 20. yüzyılın başındaki yaygın kullanımının bir örneği olduğu, ortak giyim zevki gibi). Buna karşılık 'geleneksel' kavramı, bireylerin yarattıkları ve tanımladıkları ortak düşüncelerin bir toplamıdır; bu düşünceler

² İşçi Partisi'nin şiarları ve dert edindiği mevzular, Birleşik Krallık'taki sınıf söyleminin tekeli ele almamakla birlikte, bunlar hâlâ bu söylemin sınır çizgileri üzerinde dikkate değer bir etkiye sahiptir.

³ Burada Embry'nin sınıf kurgusunun büyük bölümünü kabul etmiyorum, ancak o, 'geleneksel işçi sınıfı' kavramına pek çok insandan daha fazla kafa yorduğu için övgüleri hak ediyor.

maddi bir zemine oturmadıklarında dahi. Aslında Hobsbawm, yakın dönemde icat edilmiş gelenek nosyonlarının “grup üyeliğinin, bu nosyonlar tarafından telkin edilen değer, hak ve yükümlülüklerine göre, alabildiğine müphem ve bulanık olmaya” eğilimli olduğu gözleminde bulunur (Hobsbawm, 1983: 10). Belki de GİS’i bu denli güçlü bir retorik aygıt kılan, bu müphemliktir.

GİS kavramının getirdiği problemlerin ne olduğuna ilişkin düşüncemi daha iyi vurgulamak için, İngiliz işçi sınıfının ne olduğuna ilişkin kısa bir tanımlama yapmalıyım. İşçi sınıfı her zaman bir dizi farklı ilişki ve istihdam koşulları oluşturma gelmiştir. Nitekim hiçbir sınıf homojen değildir ve üretimle farklı ilişkiler kurmaları nedeniyle, çakışan farklı fraksiyonlardan oluşmuştur. Bahsi geçen fraksiyonların görece istikrarsızlığı, onların sürekli olarak çakışmasını beraberinde getirir. Satnam Virdee’nin (2000: 560) yazdığı gibi, “emek süreci işçi sınıfına parçalı bir karakter kazandırır; bu da zamanın herhangi bir noktasında, işçi sınıfının tümünün sınıf bilincinin özdeş olmaktan uzak olduğu anlamına gelir.” İngiliz işçi sınıfının kapsamı geniştir ve kimi örneklerde gelir ve üretimle olan ilişkisi bakımından, orta sınıfın kimi kesimleriyle dirsek teması vardır. Bunun bir örneği, NHS’nin alt düzey yöneticilerinin çoğunun, üretim bölümünden seçilmesidir; bu ise çalışanların üretime katılma durumundan üretimi yönetmeye terfi ettirilmesi anlamına gelir. Aynı şekilde kendi hesabına çalışan tesisatçılar ve marangozlar gibi işçi aristokrasisinin birkaç yüksek gelirli üyesinin, orta sınıf bir hayat standardına gücü yeter ve bunlar, orta sınıf mahallelerde yaşayabilir. Bu açıdan GİS, örneğin kendi örgütsel yapısına katılımları düzenleyebilecek ölçüde dar olan ve yeniden üretimini seçici bir şekilde gerçekleştirebilen İngiliz toprak aristokrasisi gibi bir sınıf olmaktan uzaktır.

İngiliz işçi sınıfının çoğunluğunu oluşturan bu çakışan fraksiyonlar (çocuklar ve emekliler hariç) şunlardan oluşur: Proletarya, işçi aristokrasisi, örgütlü emek, örgütsüz emek, (istihdamı görece daha istikrarlı ama hâlâ ücrete bağımlı olan) ücretli işçiler ve ücretsiz ev işçileri. Aslında işçi sınıfının üyelerinin çoğu, yaşamlar içinde bu fraksiyonların birçoğunun, hatta tümünün bir parçası olacaktır. Bu liste hiçbir şekilde eksiksiz değildir ve başka gruplar tespit etmek de mümkündür, ama bu kategorilerin işçi sınıfının çoğunluğunu içerdiğini ve iç ilişkilerinin nüanslarını yeterli ölçüde betimlediğini düşünüyorum. Proletaryayı, bu sınıfın istihdam koşulları güvencesizlikle karakterize olan bir parçası olarak tanımlıyorum ve bu nedenle, onların istihdam koşulları (kültür, sınıfsal anlayış ve mal varlıklarından bağımsız olarak) işçi sınıfının diğer üyelerinden ziyade, orta sınıfın baz güvencesiz üyeleriyle, örnek vermek gerekirse tiyatro oyuncularıyla, çok daha ortaktır (Mulholland, 2009).⁴

İşçi aristokrasisi kavramının da açıklığı kavuşturulması gerekir. Kavramın Leninist jargondaki, on dokuzuncu ve yirminci yüzyıl emperyalizminin ganimetlerinden faydalanan,

⁴ Michael Simpkins’in *What’s My Motivation?* kitabı, işçilerin çok düşük ücretlere emek güçlerini sattıkları güvencesiz emek piyasasındaki bir aktörün yaşamına dair bir iç görü sağlamaktadır.

Batı dünyasının işçi sınıfını imleyen anlamını kastetmiyorum. Kavramı; Hobsbawm'ın bahsettiği 'daha yüksek ücretler alan, daha iyi muamele genelde daha "muteber" kabul edilen İşçi Aristokrasisi gibi tasvir ediyorum; ancak Hobsbawm'ın, bu grubun yapısı gereği politik olarak 'proleter kitleler'den daha ılımlı olduğu iddiasını reddediyorum (Hobsbawm, 1964: 272). İşçi aristokrasisi, vasıflı emek sahibi olmaları nedeniyle üretim süreçleri üzerindeki kontrolü daha fazla olan, 'işçi sınıfının yüksek tabakası'dır; bu da onların iş günü üzerinde denetimlerine daha fazla olanak tanır (Bottomore *et al.*, 1994: 296). Richard Price (1986: 269) şu sözleriyle, İşçi Aristokrasisi'nin iyi bir tasvirini yapar:

İşçi aristokrasisi belirli bir endüstriyel teknolojiye veya örgütlenmeye bağlı, sabit bir sınıf olarak değil; sınıf içi bölünmelerin oluşturduğu alanlar temelinde, piyasa güçlerinin mantığına karşı belirli bariyerler oluşturabilenleri içine alan bir grup olarak görülebilir. Öyleyse, tek başına işçi sınıfı içinde pek çok bölünme çizgisi olduğunu kabul etmek, işçi aristokrasisi sorununu çözüme kavuşturmaz; bu daha çok, onu üretim alanındaki orijinal konumuna geri sürmek olur. İşçi sınıfı içindeki bölünmenin ana hatlarından biri, piyasanın kırılma eğilimine karşı bazı korumalar inşa edebilenler ile bunu yapamayanlar arasındadır. 19. yüzyılın ortasında bu bölünme, özel bir önem ve ehemmiyet kazandı; çünkü örneğin siyasal demokrasinin yokluğunda, işçi sınıfının bazı kesimlerinin topluma etki edebilmelerinin ve bilinçli kimliklerini ortaya koyabilmelerinin birkaç yolundan birini sağladı.

Genellikle sahip olunan spesifik beceriler sayesinde üretici güçlerle kurulmuş bu imtiyazlı ilişkinin bir sonucu olarak, işçi aristokrasisi kendisini genellikle meslek sendikaları içinde örgütledi. İtfaiyeciler Sendikası, Fırıncılar Sendikası ve Lokomotif Mühendisleri ile İtfaiyecilerin Birleşik Derneği gibi örnekleri bulunan bu meslek sendikaları, sınıfın kazanımlarının ani ve hızlı bir şekilde tırpanlanmaya başladığı sırada, özel birliklerine girişleri kontrol yoluyla emek arzını düzenleyebildikleri ölçüde emek piyasasını kontrol etmek için hatırı sayılır bir çaba harcadı. Bu durum varlığını bir ölçüde sürdürmekle birlikte, Birleşik Krallık'ta sendikaların yörüngesi; UNISON, Unite ve GMB gibi genel sendikalara yönelmiş durumdadır, bu da işçi aristokrasisinin düşüşünün devam etme olasılığına işaret eder.

Örgütlü emek; en önemlisi sendikalar olan emek örgütlenmelerinin parçası olan işçileri ifade ederken, örgütsüz emek bu tür örgütlenmelerin parçası olmayan işçileri belirtir. Dahası, örgütlü emek içinde dahi ilave bölünmeler vardır: Bazı sendikalar herkese açık olabilirken, diğerleri kapalı meslek sendikaları olabilir. Tüm bu kategoriler birbirini dışlamaz ve bazıları, bir işçi aristokrasisinin işlettiği kapalı sendika örneğinde görüldüğü üzere, yan yana var olacaktır ancak yine de bunlar akılda tutulması gereken, kullanışlı ayrımlardır. Öyleyse bu, varsayılan işçi geleneklerinin dahi karmaşık ve çeşitli olduğunun kanıtıdır ve bu; işyeri, ev ve kamusal hayat arasındaki bölünmeler hesaba katılmadan öncedir. Dolayısıyla, bir gruba yegâne GIS olarak atıfta bulunmak, bu sınıfı tanımlayan ayırıcı özellikler açıklanmadığı durumda kusurlu bir örnek olacaktır.

İşçi sınıfının mevcut farklı bölümleri arasındaki ayrımlara dikkat çekmek ne ölçüde önemliyse, bu ayrımların kaybolma sürecinde olduğu iddiasını reddetmek de eşit ölçüde önemlidir. Edward Thompson (1964: 9) şunu savunur:

‘Çalışan sınıflar’ kavramı, nesnesini tanımladığı ölçüde bundan imtina eden, betimleyici bir kavramdır. Kavramın, münferit bir fenomenler çokluğuyla arasında gevşek bir bağ vardır. Burada terziler vardı, orada ise dokumacılar ve onlar hep birlikte, işçi sınıfını oluşturdular, inşa ettiler.

Bu nokta, bir sınıfın nesnel durumu ile bir grubun kendi durumuna ilişkin öznel bilinci arasındaki ayrımı tasvir etmek açısından önemlidir. Birçok insanın kendilerini GİS’in parçası olarak gördükleri ve böyle görüldükleri ve 2019 Genel Seçimleri’nin sonuçlarına inanılacak olursa onları en iyi temsil ettiğine inandıkları partiye oy verdikleri doğrudur, ancak beri yandan, üretimle olan ilişkileri, onları tek bir sınıf olarak kabul etmek bakımından daha az ortaklığa sahiptir.⁵ Bir sınıfın parçası olarak kendini tanımlama eylemi, sınıf üyeliği nitelenmesine hak kazanmak için yeterli değildir.

Yukarıda vurgulandığı üzere, ‘geleneğe ilişkin’ tarihsel kurgu, halkın pek çok kesimini işçi sınıfı tarihinden hariç tutmaktadır; özellikle de kadınları, göçmenleri ve şehirli işçi sınıfını. Oysa bunların tümü, başlangıcından itibaren İngiliz işçi sınıfının parçası olmuştur. Bu ihmaller bilinçli yahut kasıtlı olmasa da manidardır. Çoğu zaman bu grupların tarihsel ve güncel önemi yeterince ifade edilmez. GİS’e ilişkin kurguların bu dışlamalarını önlemek yeterli değildir, ayrıca dışlananların tarihsel önemleri aktif biçimde vurgulanmalıdır.

Geleneğin Dışladıkları: Kadınların Yeri?

Kadınların çalışmadığı ve Richard Hoggart’ın kavramsallaştırmasıyla, yalnızca “ev idarecisi” oldukları şeklinde, sık karşılaşılan bir temel varsayım vardır.⁶ İşçi sınıfından kadınların önemi, yalnız anneler veya eş olmaları bakımından, sıklıkla aile ve ev ile birlikte anılırken, işçi olarak konumları sıklıkla göz ardı edilir. Lisa Vogel’in belirttiği üzere, işçi sınıfından kadınların harcadığı ücretsiz ev içi emeği, işçi sınıfının toplumsal yeniden üretiminin parçası olmakla birlikte, toplumsal bakımdan üretici olan bu emeğin doğası tartışmalıdır. Vogel gibi bazıları bu emek türünün, artı-değer üretmemesi bakımından nihai olarak üretici olmayan emek olduğunu öne sürerken, Sylvia Federici ve Alessandra Mezzadri gibi diğerleri, Marx’ın değer teorisinin potansiyel sınırlılıklarını ifşa eder. Federici’nin sözleriyle, “değer üretenleri üretenlerin kendileri, bu değerün üreticisi olmak durumundadır” (Vogel, 2013; Mezzadri, 2019; Silvia, 2019). Bu tartışmanın kapsamı, sınırlı

⁵ Üretici güçlerden ayrılmış bulunan sınıf üyeliğini tanımlamaya ilişkin zorlukların bir kanıtı, *The Guardian*’ın Kuzey İngiltere Editörü’nün küçük bir pizza dükkânı sahibiyle emekli bir hemşireyi tartışmasız şekilde aynı sınıfın parçası olarak kabul etmesidir, bkz. Helen, 2020.

⁶ Hoggart, 1957: 16. Hoggart’ın işçi sınıfı ailesine ilişkin sunumunun temel kusurlarından biri, evliliği varsayan bir temel üzerine inşa edilmiş olmasıdır: Eşit ölçüde meşru bir form olmalarına karşın, tek ebeveynli aileler dikkate alınmamıştır.

ilgi ve amaçları bakımından okuduğunuz yazının sınırlarının ötesindedir.⁷ Vurgulamak istediğim şey; işçi sınıfından kadınların her zaman, yaşamsal önemdeki ücretsiz ev içi emeğin üstlenilmesinde olduğu gibi, konvansiyonel işçilerin emek güçlerini satmalarının yegâne teminatı olmasıdır.

Çalışma, işçi sınıfının yaşamının temel bir parçasıdır; bu nedenle işçi sınıfı var olduğu müddetçe, işçi sınıfından kadınlar bu sınıfın parçası olagelmiştir. Ancak işçi sınıfından kadınlar genellikle emek güçlerini satma konusunda, elbette bunu yapabildikleri ölçüde, çok daha fazla sınıra tabidir. Onlar tipik olarak, sermaye ve üretimle çok daha karmaşık ve zorlu ilişkiler sürdürmek zorunda kalmışlardır. Bu onların, sınıfın formasyonuna farklı ve daha karmaşık bir boyut eklediği ölçüde, işçi sınıfının gelişimine yaptıkları özel bir öneme sahip katkıyı oluşturur.

Muhtemelen, işçi sınıfından kadınlar ve yaptıkları işin doğası hakkındaki temel varsayıma, *The Making of the English Working-Class* [*İngiliz İşçi Sınıfının Oluşumu*] gibi ünlü tarihsel metinler tarafından, bu süreçte kadınların rolünü yeterince hesaba katmakta başarısız olmaktan gayri bir katkıda bulunulmamıştır. Örneğin 19. yüzyılda işçi sınıfından pek çok kadın, ev hizmetçisi olarak çalıştı. Laura Schwartz; Leonore Davidoff tarafından yürütülmüş olan araştırmanın, emeğin toplumsal cinsiyete dayalı ayrışmasının kadınların ekonomik etkinliğini özel bir teorik alana hapsediyor olmasını, (çoğunlukla kadınların harcadığı) ev içi emeğin —bu düşük ücretli ev içi emek 19. yüzyılın ve sosyal yeniden üretimin ayrılmaz parçası olmasına rağmen— düşük değerine ve üretken olmadığına ilişkin kabule işaret ederek gerekçelendirdiğini kaydeder (Schwartz: 2019) Schwartz ayrıca Marx'ın modern kapitalizm analizinde hizmetçilere yer verilmediğini vurgular. Çalışmalarının üretken olmayan emek olarak işaretlendiği andan bu yana onlar, işçi sınıfının gelişimi açısından önemsiz kabul edildiler (Schwartz: 2019: 1).

Ancak 19. yüzyılda kadınlar —ücretli olsun, ücretsiz olsun— yalnızca ev işlerinde çalışmadı. Birçok kadın ve çocuk tekstil endüstrisinde çalıştı ve bugün hâlâ dünyanın pek çok yerindeki sweatshoplarda çalışmaya devam ediyor. Bu endüstride onların, üretimle ve artı değer üretimiyle daha doğrudan bir ilişkileri vardı. Bu kadınların deneyimleri, onları ısrarlı şekilde evde konumlandırır ve adeta fetişleştirilmiş bir erkek işçi kurgusuna odaklanan GİS tanımlamalarında hâlâ sıklıkla göz ardı ediliyor. Tekstil endüstrisi, bu bakımdan ilginç bir örnek vakadır. Çünkü, belki görece 'domestik' doğaları nedeniyle erkek egemen sendikalar ve yasal hükümler tarafından dışlanmış kadınların (ve okuldan ayrılmış 12 yaş üstü çocukların) oluşturduğu tek büyük endüstridir.

⁷ Toplumsal yeniden üretimin üretken emek olup olmadığına ilişkin tartışma teorik bakış açısından ilginç olmakla birlikte, bunun özellikle önemli olmadığını düşünüyorum. Toplumsal yeniden üretimin maddi gerçekliğini yaratan ilişkilerin temel koşullayıcı etmeni, emeğin bizatihi kurumsallaşmış toplumsal normlara dayalı olarak inşa edilmiş ve ücretlendirilmemiş oluşudur ve onun kayda değer bir iş olarak kabul edilmeyip devlet/işverenler tarafından yeterince desteklenmemesine neden olan bu faktörlerdir.

Kadınların çalışmasının, pratik olarak değilse de teorik olarak ev içine havale edilmesi (Birinci Dünya Savaşı'ndaki kısa kesintiye karşın) 20. yüzyılda da devam etti. Bu, kadınların çalışmadığı anlamına gelmez, aslında tam tersini gösterir. Dolly Wilson, savaş sonrası dönemde yarı zamanlı çalışan kadın işçilerin sayısındaki artıştan önce de Edward dönemi işçi sınıfı topluluklarının yaklaşık %40'ının küçük ev üretimi temelli kapitalizme çalıştığına işaret eder (Wilson, 2006: 222). Kadınların ekonomik aktiviteleri; bulaşık yıkama, çocuk bakımı ve ev yapımı yiyecek ve içecek satımını içeriyordu ve kayıt dışı emek, geçici işler ve ev işlerinden oluşan yeraltı ekonomisinin parçasıydı (Wilson, 2006).

Savaş sonrası dönemde, belli ölçüde kayıt dışı ekonomiden uzaklaşmaları ve formel emek piyasasına girmeleriyle işçi sınıfından kadınların emeği daha görünür hâle gelmekle birlikte, yine tipik anlamda işçi sınıfına ait çalışanlar olarak tanınmamışlardır. Bu, emek hareketine etkin olarak katılmalarına ve muhtemelen en ünlüleri 1970 Eşit Ücret Yasası'nın önünü açan 1968'deki Ford dikiş makinası işçilerinin başarılı grevi ve 1976'daki Grunswick'teki başarısızlıkla sonuçlanan iş uyuşmazlığı süreci olan; çoklu, yüksek profilli iş uyuşmazlıklarına rağmen böyledir.

Jonathan Moss'un dikkat çektiği gibi kadınlar, kendilerini emek piyasasında erkeklerden farklı anlaşmalarla temsil etmiş olmalarına karşın, 1945'ten bu yana hâlâ inkâr edilemez şekilde örgütlü emeğin ve işçi sınıfının parçası olmaya devam ediyor. Yalnızca işçi sınıfından kadınların her zaman çalışmış olduğunu değil, onların sıklıkla erkeklerinkinden farklı ve daha güç çalışma koşullarını deneyimlediklerini de hesaba katmayan herhangi bir işçi sınıfı kavramsallaştırması, işçi sınıfının varlığını ve deneyimlerinin farklı yönlerini tanımaya engeldir (Moss, 2019: 165). Moss bu dönemde gerçekleşen emek gücüne katılımın, "siyasal vatandaşlık iddiası olarak görüldüğünü veya deneyimlendiğini" de savunur. Tıpkı iş uzlaşmazlıklarında yer almanın çalışan kadınların politik yurttaşlar olduğunu kanıtlaması gibi bu katılım da endüstriyel militanlığın erkeklerin tekelinde olmadığını gösterdiği için, kadınların sınıfın bütünüyle bilinçli ve aktif üyeleri olduğunun kanıtlanması olarak yorumlanabilir (Moss, 2019: 164).

İşçi sınıfından kadınların çalışma geleneği, 21. yüzyılda devam etti, emek piyasasındaki pozisyonları daha da sağlamaştı, bu nedenle onların sıkça, zımni olarak 'geleneksel işçi' tanımına dahil edilmemeleri gariptir. Onların emek piyasasındaki (hiçbir şekilde mükemmel olmasa ve giderek kötüleşse de) düzelmiş olan konumu, önemli bir mücadele geleneğinin ürünüdür. Şimdiyse kadınlar emek hareketinin parçası olarak kabul görüyor ve Britanya'daki sendika üyelerinin %57'sini teşkil ediyor (National Statistics, 2020).⁸ Gerçekten de 60'lı ve 70'li yıllarda sendika üyeliğindeki hızlı artışta kadınlar sayılarıyla ters orantılı bir rol oynadı. Ancak hâlâ ne kadar yol almak zorunda olduklarının

⁸ Bu rapor, kadınların, İngiliz sendikacılığındaki 6,44 milyon üyenin 3,9 milyonunu oluşturduğunu belirtiyor. $(3.9/6.44) \times 100 = 57$.

bir göstergesi, üyelerinin %80'i kadın olan UNISON'un ilk kadın genel sekreterini daha yeni seçmiş olmasıydı: Glasgow'da, bir işçi sınıfı ailesine doğmuş olan Christine McAnea.

Dahası mevcut salgın (büyük oranda, sağlık, çocuk bakımı ve eğitim gibi cephe gerisi işlerde yoğunlaşmış olmalarının bir sonucu olarak) kilit önemdeki işçiler olarak işçi sınıfından kadınların değerini vurguladı (Lyonette ve Warren, 2020). Bununla beraber salgın, pandeminin ilk dalgası süresince “orta sınıf işlerde çalışan kadın ve erkeklerden daha fazla kadın işçinin zaten kısa olan haftalık çalışma saatlerinin kesintiye uğramasıyla karşılaşmalarında olduğu gibi, kadın istihdamının güvencesiz doğasını” da ortaya serdi (Lyonette ve Warren, 2020). Bu nedenle, işçi sınıfından kadınlar genellikle üretimle erkek meslektaşlarından farklı bir ilişki içinde oldukları halde, geleneksel olarak şu veya bu üretim biçimiyle iştigal etmiş ve işçi sınıfının kendini oluşturması sürecinin yaşamsal bir bileşeni olmuştur (ve buna hâlâ devam ediyorlar).

Konum, Konum, Konum

Geleneksel işçi sınıfının özellikle kuzeyde, iç bölgelerde ve Galler'deki “geri kalmış” kasaba ve köylerde konumlandırılması da bir tarihsel hatadır. İlk olarak, “geri kalmış” bölgeler güneyde de vardır. İkinci olarak, bu bakış açısıyla, şehirlerde yerleşik ve işçi sınıfının bir parçası olmak bakımından kırsal kasaba ve köylerdeki meslektaşları kadar geleneksel olduğu söylenebilecek işçi sınıfının maddi koşulları görmezden gelinmiş olur. Hobsbawm geç 19. yüzyılda işçi sınıfının gelişiminde, ıssız topraklarken büyük çaplı endüstriyel yoğunlaşmanın yükselişinin mekânları hâline gelmiş olan şehirlerin merkezi rolüne dikkat çeker (Hobsbawm, 1984: 197). Bu, şehirli işçi sınıfının, işçi sınıfının bir bütün olarak varlığının tek sahibi olduğunu söylemek değildir. Hobsbawm da bu önemli kentsel büyümenin aynı dönemde madencilerin sayısının iki katından fazla arttığına dikkat çeker. Bu madencilerin çoğu şehirlerde değil, kasaba ve köylerde yaşardı.

Bununla birlikte, anahtar kelimemiz olan ‘geleneksel’, kasaba ve köylerin önemini teslim etmekle birlikte şehirlerin önemini görmezden gelir. Bu, var olan endüstrinin İngiltere boyunca şehirlerin büyümesinin (ve kimi örneklerde varlığının) koşulu olduğunun inkarıdır. Örneğin Middlesbrough, demir ve sonra kimya temelli endüstrinin eviydi, Manchester pamuklu ticaretinin merkeziydi (ve Bolton ve Bury gibi pamuk üretimi yapılan kasabalarla çevrelenmişti), Bradford oradaki yün endüstrisi tarafından inşa edildi, Sheffield ve Merthyr Tydfil çelik endüstrisi üzerinde kuruldu, Glasgow tersanecilikle eşanlı hale geldi, bu sırada Londra'nın Doğu Yakası, finansal hizmetlerinin genişlemesinden önce, el emeğinin kalbinin attığı, aynı zamanda gemicilik etrafında yapılaşan yer oldu.

Modern işçi sınıfıyla on dokuzuncu yüzyıl işçi sınıfı arasındaki önemli bir fark, 19. yüzyılda pek çok köy, kasaba ve şehir (tehlikeli ve fiziksel açıdan zahmetli olsa da) iş fırsatları sağlarken, günümüzde yeni iş olanakları sağlayan endüstrilerin mekânının

ağırlıklı olarak şehirler olmasıdır. Kapitalizm geliştikçe, işçi sınıfının çalışabileceği iş türleri de çoğalmıştır: Sevkiyat işi, çağrı merkezleri ve fast food endüstrisi, tipik işçi sınıfı işleri hâline geldi. Bu işler, 19. yüzyılda işçi sınıfına sunulan diğer işlerden önemli ölçüde farklı olsa da esnek ekonominin büyümesi ve örgütlü emeğin erozyonunun bir sonucu olarak, bu farklı yüzyılların istihdam koşulları giderek birbirine benziyor (Partington, 2019).

Bununla birlikte esas farklılık, özellikle online platformlar yoluyla yönetilen ve kontratı yapılan bu emeğin çoğunun fragmante durumda olmasıdır. Bu, daha bireysel üretim süreçlerine tabi, daha atomize olmuş bir işçi sınıfının yaratılmasına yardım ediyor. Bu daha bireysel üretim süreçlerinin sonucu, bu sınıfın bir kolektif olarak gücünü deneme olanağını daha zor bulabilmesidir; çünkü Marx'ın sınıf örgütlenmesi için yaşamsal ve kapitalizmin ayrılmaz bir parçası olarak tanımladığı 'toplumsallaşma' süreci burada ya yoktur ya da çok azdır (Adler, 2007: 1387). Bu bakımdan modern emek, 19. yüzyılın kolektif endüstriyel süreçleriyle güçlü bir karşıtlık içindedir. Bu, modern ekonominin ürettiği tüm işçi sınıfı işleri için geçerli olmasa da sınıfın geleceği açısından potansiyel olarak önemlidir.⁹ İşçiler arasında farklı ilişkilerin olup olmadığına ilişkin belirleyici faktör ise, işçilerin kurumlarını kullanma ve örgütlenme dereceleri olacaktır. İşçilerin birbirleriyle yeni toplumsal ilişkiler kurup kurmayacağını ve işlerinin doğasına rağmen ve aslında bu doğaya karşı, kolektif bir kimlik yaratıp yaratamayacağını yalnızca zaman söyleyecek. Bu, 21. yüzyılda işçi sınıfının geleceğinin kilit belirleyicilerinden biri olacak.

İşçi sınıfı çalışmasının yabancılaştırıcı ve atomize edici etkilerinden bağımsız olarak, sınıfın büyük kısmının üretim ve tüketimle kurduğu ilişkilerin merkezinin şehirler olduğu ortadadır. Belki de sorun budur ve GİS kavramının neden "geri kalmış" kasabalar üzerinde etki yaptığını açıklar. Buralar, madencilik ve imalat sektörünün zorla sanayisizleştirilmesiyle karakterize edilen yerlerdir. Sonuç olarak bu yerler, geçtiğimiz 30 yıl içinde önemli demografik değişimler geçirdi; bilhassa, sınıfın deneyimlerinin özellikle yaşa bağlı olarak başkalaşacağına da işaret eden genç göçü nedeniyle (Elledge, 2019).¹⁰ Şehirlere karşıt olarak, bu kasabalar farklı kuşakları birleştiren işçi topluluklarının değil, onların hayaletlerinin işgali altındadır. Onlar, bir kez daha Marx'tan alıntı yaparsak, sanayisizleşme öncesi hayatın hafızasının ve geçmiş kuşakların 'geleneğinin', çarpıtılmış şekilde yaşayanların beyinlerine bir kâbus gibi çöktüğü yerlerdir.

⁹ Fast food gibi endüstriler hâlâ toplumsallaşmış bir emek sürecinin parçasıdır. Bunun iyi bir örneği, McStrike'tır [McGrev]. 18 Kasım 2019'da Güney Londra'daki McDonalds çalışanları, fast food işçilerinin dünya çapındaki bir dizi grevinin sonucusu olan greve başladı. Grevin ana talepleri, ücretlerde saat başına £15 yükseltme yapılması ve haftalık 40 saat çalışma biçimine geçilerek istihdamda güvence koşulunun sağlanmasıydı. Bu işçi militanlığının önemli bir olanağı, ilgili işyerlerinin nispeten birbirine yakın olması ve emeğin kendisinin hâlâ kolektif bir süreç olmasıydı.

¹⁰ Genç insanların evden ayrılmak ve iş aramak için şehirde seyahat etmek zorunda kalması, iç göçü gerektiren ekonomik gereklilik olarak esasında işçi sınıfının büyük geleneklerinden biridir.

Bu kasabaların birçoğunun şu anda dönüşmüş olduğu durum göz önüne alındığında, kolektif özlem duygusu daha da önemli hâle gelir. Buralar, lümpen proletaryanın merkezi hâline gelmedi. Tersine, kapitalizm boşluğu doldurdu ve boşta kalan emek gücünü işe koştı.¹¹ Büyük madenci kasabaları (küçük madenci yerleşimleri değil) ve eski endüstri merkezleri; şimdi sevkiyat işi, depolar ve çağrı merkezleri gibi pek çok yeni endüstriyi barındırmaktadır (Beatty, *et al.*, 2009: 21-5). Yukarıda söylendiği üzere bu tür çalışma, 'geleneksel' madencilik işi ve fabrika üretim hattı ölçüsünde toplumsal bir doğa taşımaz ve kasabaya aynı ortak kimlik ve topluluk duygusunu vermez. Bu nedenle, işçi sınıfının eski endüstriyel/madenci topluluklardaki varoluşunun mevcut durumu, bir geleneğin parçası değildir. Bu, geleneğin ölümünün bir sonucudur. Sınıf sürekli olarak, onu tanımlayan çalışmadan yabancılaşır.

Yüzde Yüz Anglo-Sakson, Belki Bir Parça Viking

Tipik kadınların görmezden gelinmesi ve şehirli işçi sınıfının deneyiminin marjinalize edilmesi gibi, dışlanan göçmenlerin işçi sınıfı tarihinin şekillenmesindeki rolü de aynı akıbete uğramıştır. Irk ve ırksallaştırma konusu doğrudan göçe bağlı olmakla birlikte, bu yalnızca göçle ilgili ve işçi sınıfı tarihine has değildir. Bu bölümün amacı esas olarak, örgütlenme ve kendini inşa etme yoluyla İngiliz işçi sınıfının gelişiminin ayrılmaz parçası olan, genellikle ırksallaştırılmış olan ilave emeğin ortaya çıkışı anlamında göçün etkisine odaklanmaktır. İngiliz işçi sınıfı asla tamamıyla İngiliz olmadı ve hep mevcut göç hareketlerinden faydalandı. Satnam Virdee (2014: 162), 'İngiliz işçi sınıfının, başlangıcından itibaren özellikle heterojen, çoklu bir etnik formasyon olduğuna' işaret eder. Ancak GİS'e ilişkin yaygın formülasyonların çoğu onu yalnızca beyaz olarak değil, Anglo-Saksonluğa ilişkin grotesk bir tarihsel kavrayışa dayandığı görülen bir anlayışla, kesinlikle İngiliz bir şey olarak da sunar.

Göçmenlerin işçi sınıfına ve topluma entegrasyonu hiçbir zaman sorunsuz olmadı ve onlar sıklıkla yerel toplulukların ve devletin uyguladığı ırkçı ayrımcılıkla karşılaştı. Bu ırksallaştırılmış emeğin mücadelesi, toplumun ve devletin baskısıyla yüz yüze gelen işçi sınıfının sınır çizgilerini belirledi. Bu gerçekliğin altı, 2018'de Windrush Nesli üyelerinin son sınır dışı edilmesi vakasıyla bir kez daha çizilmiş oldu.

Azınlıkların, İngiliz işçi sınıfı ve toplumunun parçası olarak onlarla aynı hakları elde etme mücadelesi, sınıfın kendisini oluşturma diyalektiğinin temel süreçlerinden biridir. Çünkü bir yanda göçmen işçileri zorla işçi sınıfının veya emek hareketinin dışına atmak için uğraşan gruplar ve güçler, diğer yanda ise destekçilerinin yardımı ve kapitalistlerin emek gücüne olan ihtiyaçları nedeniyle, kendilerini İngiliz işçi sınıfına ait kılmak için savaştılar.

¹¹ Lümpen proletarya kavramıyla tipik üretim ilişkilerinin dışında olan bir insan grubunu kastediyorum. Daha detaylı bilgi için bkz: Thoburn, 2002: 443-4.

göçmen işçiler var. Virdee bunun tam olarak onların ırksallaştırılmış yabancılar şeklindeki konumlarından kaynaklanmış olduğunu ve kolektif eylemi savunma ihtiyaçlarının, 19. yüzyıldaki İrlandalı Katoliklerden geç yirminci yüzyıldaki Asyalı göçmenlere dek göçmenlerin, işçi sınıfının durumunda önemli değişiklikler gerçekleştiren etkilerde bulunabildiğini ileri sürer.

Bunun bir örneği, Virdee'nin detaylandırarak ortaya koyduğu üzere, işçi sınıfının siyahi üyelerini ve onların mücadelelerini 1970'lerde örgütlü emeğin yükselişine yol açan faktörlerden önemli biri hâline getiren ve o on yılın iş uyuşmazlıklarının çoğunun belirgin bir ırkçılık karşıtı sınıf bilinciyle eklemlenmesiyle sonuçlanan süreçtir (Virdee, 2000). Virdee'nin iş uyuşmazlıklarına ilişkin sunumunu oldukça şematik bulsam ve örgütlü emek içindeki aşikâr sol kanat ideolojik dalganın abartıldığını düşünsem de o, ırksallaştırılmış emeğin aracı rolünün ve onun işçi hareketinin geniş kesimleriyle olan ilişkilerinin, İngiliz işçi sınıfının kendisini oluşturmasının temel bileşenlerinden olduğunu tartışılmaz şekilde ortaya koyar.

İşçi sınıfının geniş kesimlerinin yaşamını etkileyen ırksallaştırılmış göçmen emeğinin, bu sınıfın varlığının başlangıcında da olduğu açıktır. Thompson'ın, İrlandalı göçünü İngiliz İşçi Sınıfı'nın bileşeni olarak tanımlamasına güvenecek olursak, işçi sınıfının doğmaya başladığı on dokuzuncu yüzyılda bu göçmenlerin çoğu İrlandalıydı (1964: 429-37). Virdee, Katolik İrlandalıların nasıl hızla ırksallaştırıldığını gösterir. Bu sadece 19. yüzyılda değil, 20. yüzyılın iki savaş arası döneminde de meydana geldi (Virdee, 2014: 14-7; Murray, 2015). Irkçılığın ve ayrımcılığın karşısında olmalarına rağmen İrlandalı Katoliklerin, ücret ve koşulların iyileştirilmesi için Admiralty ile yürütülen müzakerede temel bir önemleri vardı ve —Thompson'ın rüşeym hâlindeki sınıfının kahramanları olan— 'zanaatkârlar, dükkan sahipleri, tamirciler ve genel işçiler'i yaratan ilgili toplumlara, güçlü bir destekle aşırı şekilde katıldı.

Göçmen işçilere yöneltilen ve onların ırksallaştırılması için malzeme hâline getirilen başlıca suçlamalardan biri, onların vasıfsız olduğu ve yerli emeğin değerini düşürdüğü, bu nedenle emeğin ayrı bir kolu olarak davrandığı ve sınıfın bütününe yoksullaştırdığıdır. Genellikle bunun GİS üzerinde özellikle ağır bir etkisi olduğu söylenir.¹² Bu iddia yanlıştır. Thompson (1964: 433) 19. yüzyılda İrlandalı emeğinin İngiliz muadilinden çok daha ucuz olduğunu yazar. Gerçekte ise İrlandalıları genellikle, İngiliz meslektaşlarının 'vasıflı' emeğine karşısında 'vasıfsız' emek olarak işlev gördü, bu bakımdan İrlandalıların varlığı gerçekte İngiliz emeğinin değerini artırması ve en azından İngiliz emekçilerin genelde

¹² Vasıflı ve vasıfsız emek arasında yapılan ayrımların (özellikle şu sıra olduğu gibi, vasıflılık normalde bir yeterlilik düzeyiyle nitelendiğinde) büyük ölçüde yanıltıcı ve emeğin arzı ve yönetimini kontrol etmeyi denemenin bir aracı olduğunu, bunun da Emek Değer Teorisi'nin uygulanabilirliğini zorlaştırdığını düşünüyorum. Emeğin değerini belirlemenin daha kullanışlı bir yolu belki de bu hâliyle öznel olsa da belli bir emek gücünün ürünlerinin kullanım değerini incelemek olacaktır.

daha tercih edilir bulduğu işler bulmalarını sağlaması mümkündür.¹⁵ Benzer şekilde, İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında eski İngiliz kolonileri ve Avrupa'dan önemli göç, genel olarak ücretleri aşağıya çekmezdi, çünkü şiddetli bir emek kıtlığı vardı ve İngiliz devleti aktif şekilde göçmen emeğini kullandı. Beyaz olmayan emeğin değerinin yapay olarak devalüe edilmiş olması daha muhtemeldir. Ayrıca, Britanya'nın Avrupa Birliği'ne üyeliğinin bir sonucu olan bu göçün ücretleri düşürmesi de aynı şekilde olası değildir (Smith, 2020).

Göçmen emeği üzerinde ortaya çıkan gerilimler ve ırksallaştırma, bir sınıfın asla homojen olmadığını ve üyelerinin deneyimlerinin farklılaşacağını kanıtlar. Ancak her halükârda göçmen emeği, İngiliz işçi sınıfının tartışmasız şekilde parçasıdır. Onların bazı deneyimleri, bu sınıf içindeki diğer fraksiyonlardakinden ayrılacak olmasına karşın, pratikte aynı üretim ilişkileri içindeki izole bir grup ve emekçiler olarak var olmaz. İngiliz işçi sınıfının gerçekleştirdiği çalışma, göçmenlerin emeğine bağımlıdır. Mevcut herhangi bir işçi sınıfı yalnızca göçmenlerin varlığını hesaba katmakla yetinmemelidir, ayrıca, onların meşruiyetlerini sağlamak ve İngiliz toplumu içinde var olup çalıştıklarını doğrulamak için, bu göçmenlerin çaba ve mücadelelerini de hesaba katmalıdır.

Kadınlar, göçmenler ve şehirli işçi sınıfı, kendinde sınıftan kendi için sınıfa doğru hareket eden bir sınıfın deneyimi olarak, İngiliz işçi sınıfının tarihi ve onun örgütlenmelerinin geleneklerinin içinden ilerleyen bir rota çizer.

Sonuç

Yukarıdaki analiz, çok yönlü bir sınıfın kendini oluşturmalarının tarihsel boyutuna dair, hiçbir şekilde son sözü söylediğini iddia etmeyen, kısa bir eskiz sunma amacındaydı. GİS kavramıyla hakiki bir bağlantı kurduğunu hisseden pek çok insan var. Bana kalırsa, bu kavram daha büyük bir tarihsel doğrulukla uygulansaydı, çok daha fazla insan onun tarafından temsil edildiğini hissedecekti. İşçi sınıfı tarihi; en az sınıfın diğer mevcut üyeleri kadar kadınları, göçmenleri ve şehirli işçi sınıfı üyelerini de etkiledi ve onlardan etkilendi. Bu, söz konusu gelenekleri ve bunların yol açtığı türlü ilişkileri tanımak bakımından önemlidir. Aynı şekilde, GİS kavramının retorik gücünün tam da pek çok işçi sınıfı geleneğinin kaybolması veya tarihten silinmesi nedeniyle var olduğu kabul edilmelidir. Bu, bir kayıp duygusu deneyimi ve çöküş hâlindeki maddi koşullara ilişkin farkındalıktır. GİS kavramı genellikle geçmişin yanlış hatırlanmasıyla karakterize olunur, beri yandan bu yanlış anlamının tam da işçi sınıfının büyük kesimlerinin kendi tarihine yabancılaşması

¹⁵ Bunun modern eşdeğeri, en çok Birleşik Krallık'taki tarım endüstrisinde toplayıcı olarak çalışan göçmen emeğinde bulunabilir. Yerli işçilerin çoğu için bir gıda toplayıcı olarak çalışmak, bir süpermarket ya da kafede çalışmaktan daha iyi ücret sağlamamakla birlikte, çoğu göçmen işçiye memleketlerindeki çoğu işin getireceğinden daha iyi ücret sunar. Böylelikle, yerli emekçilerin sınırlı da olsa daha/en zevkli işler aramalarının mümkün olmasıyla birlikte gıda toplayıcılığı işi göçmen işgücünün çoğunluğu tarafından yapılır hâle gelmiş ve gıda fiyatları görece olarak düşük kalabilmiştir. Ayrıca bkz: O'Connor, 2021.

ölçüsünde, tarihsel aktörlerin susturulması ve işçi sınıfı kurumlarının yıkımıyla mümkün hale geldiği anlaşılmak durumundadır.

Yalnızca bu unutturulmuş tarihsel deneyimleri tanımak ve tanıtmak yoluyla, eksiksiz bir gelenek kavramının inşa edilmesi mümkün olabilir ve bu, olağanüstü bir öneme sahiptir. Eğer işçi sınıfı gelişecek ve maddi koşullarının yıkımını tersine çevirecek ise, tarihinin bütünlüklü bir versiyonunun formüle edilmesi ve anlaşılması gerekir. Geçmiş ya da daha çok insanların geçmişi anlama şekilleri, güçlü bir ilham kaynağı ve değişimin motorudur. Değişime, doğru ve bu sınıfa faydalı olacak bir tarzda müdahale etmek için geçmişin bütünlüklü bir yorumunun tanıtılmasını sağlamak elzemdir. Sendika ve kooperatif hareketleri gibi işçi sınıfı örgütlenmeleri ve hareketlerine ilişkin önemli analizleri bir yana koyuyorum, çünkü bu makale odağına kurumları değil, GİS'in dışında bıraktığı tekil kategorileri almak niyetindeydi. Aslında ben GİS'in, işçi sınıfı örgütlenmelerini ve onların işçi sınıfı tarihi üzerindeki tümleyici etkilerini yok saydığını düşünüyorum. Örneğin 19. yüzyılın, Ruskin ve Plater tarafından kurulmuş olan Mekanik Enstitüleri ve History Workshop'un bunu yinelemesindeki gibi başarılar da işçi sınıfının eğitim yoluyla kendini geliştirme kapasitesinin ispatı olmalarına rağmen, çoğunlukla unutuluyor.

Aynı şekilde, sendikal hareketin üretim ilişkileri üzerinde sahip olduğu belirleyici etki küçümsenemez. Ücretli hastalık izni, sekiz saatlik iş günü, hasta sonu tatili, ücretli tatil ve ebeveyn izni, asgari ücret, ayrımcılığa karşı koruma ve eşit ücret kazanımları; önemli sayıda işçinin sermayeyle kurduğu ilişkiyi kökten bir dönüşüme uğrattı. Ayrıca Çalışma Temsil Komitesi'nden doğan İşçi Partisi'nin, sendikal hareketin doğrudan bir ürünü olarak yaratılması da İngiliz tarihinin gidişatını temelden şekillendirdi. İşçi Partisi, tıpkı örgütlü emek gibi, İngiliz işçi sınıfına yönelik evrensel bir beğeni tesis edemese de varlığının bu grup üzerindeki etkisi, kendisinin örgütlü emek olmadan var olamayacağı gerçeği kadar yadsınamazdır. Yukarıda sayılan tüm kurumlar, sınıfın ilerlemesi ve refahı için hareketler ve örgütlenmeler yaratmış bir işçi sınıfı geleneğinin parçasıdır, ancak onlar, işçi sınıfı geleneğine ilişkin yaygın anlayışa nadiren dahil edilir.

Gelenek kavramını soruşturmak ve onun içerdiklerini ve dışladıklarını belirlemek nasıl zorunluysa, gerçekten neyin değiştiğini anlamak da aynı derecede zorunludur. Örneğin Britanya'daki toplulukların çoğunda gerçekleşen demografik değişimler, modern kapitalizmin ürettiği yeni endüstriler ve istihdam koşullarının bozulması. Bu değişiklikler, GİS'e ilişkin yüzeysel kurguya görünürde malzeme sağlıyor. Sınıflar akış hâlinindedir ve sürekli olarak oluşturma ve çözülme süreçlerine tabidir (Toscano ve Woodcock, 2015). Mevcut hâliyle 'gelenek' kavramı, bize ne bu sınıfın üretimle ve diğer sınıflarla ilişkisi hakkında bir şey söyler, ne de bu sınıfın iç ilişkilerini tesis eden bu ilişkilere ilişkin hakiki kavrayışlar sağlar. Oysa GİS'in görmezden geldiklerine odaklanacak olsak, kadınların ve göçmenlerin üretimle ve işçi sınıfının diğer üyeleriyle tipik olarak farklı ilişkiler deneyimlediğini görebiliriz, aynısı şehirlerde yerleşik olan ve kapitalizmin en son dolaplarına maruz kalan işçi sınıfı için de geçerlidir.

Bu arada, örgütlü emeğin yıkımı günümüzde işçi sınıfının kapitalizmle olan ilişkisinde sömürünün dozunun daha da arttığı anlamına gelir. Bu nitelikler olmaksızın GİS, geçmişin isabetli bir kurgusunu günümüzle karşılaştırmamıza imkân vermeyen, bir kavramın içi boş kabuğundan ibaret kalır. GİS, Benedict Anderson'un hayali bir cemaat diye tanımladığı şeydir. O, tarihsel miras üzerinde hak iddia eden, nispeten yeni bir icattır ve retorik gücü, entelektüel yoksulluğuyla ağır biçimde çelişmektedir (Anderson, 2006: 5).

Referanslar

Adler, Paul S. (2007). "Marx, Socialization and Labour Process Theory: A Rejoinder", *Organization Studies*, 28(9), 1387-94. DOI: 10.1177/0170840607080748

Anderson, Benedict. (2006). *Imagined Communities*, London: Verso.

Bagehot. (2018, July 6). "[Labour is No Longer the Party of the Traditional Working-Class](#)," *The Economist*. [Erişim Tarihi: 15/01/2021]

Beatty, Christina. *et al.* (2019). [The State of the Coalfields 2019: Economic and Social Conditions in the Former Coalfields of England, Scotland and Wales](#), Centre for Regional Economic and Social Research Sheffield Hallam University. [Erişim Tarihi: 09/02/2021]

Berry, Craig. (2017, July 5). "[The Proletariat Problem: General Election 2017 and the Class Politics of Theresa May and Jeremy Corbyn](#)," *Speri*. [Erişim Tarihi: 15/01/2021]

Bottomore, Tom. *et al.* (Eds.) (1994). *A Dictionary of Marxist Thought*, Oxford: Blackwell, 296.

Elledge, John. (2019, December 17). "[How Demographics Explains why Northern Seats are Turning Tory](#)", *New Statesman*. [Erişim Tarihi: 18/01/2021]

Embry, Paul. (2019, April 5). "[Why does the Left Sneer at the Traditional Working Class?](#)" *UnHerd*. [Erişim Tarihi: 21/02/2021]

Federici, Silvia. (2019). "Social Reproduction Theory: History, Issues and Present Challenges", *Radical Philosophy* 2.04, 55-7.

Ford, Robert and Goodwin, Matthew. (2016). "Different Class? UKIP's Social Base and Political Impact: A Reply to Evans and Mellon," *Parliamentary Affairs*, 69(2), 480–491.

Hobsbawm, Eric. (1964). *Labouring Men: Studies in the History of Labour*, London: Weidenfeld.

———. (1983). "Inventing Traditions", in Eric Hobsbawm and Terence Ranger (Eds) *The Invention of Tradition*, Cambridge: Cambridge University Press, 1-15.

———. (1984). *Worlds of Labour*, London: George Weidenfeld and Nicolson Limited.

Hoggart, Richard. (1957). *The Uses of Literacy*, London: Chatto and Windus.

Jones, Owen. (2016, October 6). "[There's A Fight Over Working-Class Voters. Labour Must Not Lose It](#)," *The Guardian*. [Erişim Tarihi: 15/01/2021]

Lyonette, Clare and Warren, Tracey. (2020). "[Are we all in this together? Working class women are carrying the work burden of the pandemic](#)", LSE Blog.

Mezzadri, Alessandra. (2019). "On the Value of Social Reproduction: Informal Labour, the Majority World and the Need for Inclusive Theories and Politics", *Radical Philosophy* 2.04, 33-41.

Morning Star (2020, January 12). "To Win Back the Working Class We Must Ditch Identity Politics," *Morning Star*. [Erişim Tarihi: 15/01/2021]

Moss, Jonathan. (2019). *Women, Workplace Protest and Political Identity in England, 1968-85*, Manchester: Manchester University Press.

Mulholland, March. (2009). "Marx, the Proletariat, and the 'Will to Socialism'", *Critique*, 37(3), 319-43. DOI: 10.1080/03017600902989773

Murray, Tony. (2015, October 28). "[No Reason to Doubt No Irish, No Blacks Signs](#)", *The Guardian*. [Erişim Tarihi: 18/01/2021]

National Statistics. (2020, May 27). [Trade Union Membership, UK 1995-2019: Statistical Bulletin](#).

O'Connor, Sarah. (2021, January 25). "['Lazy' Britons aren't the reason for the UK migrant workforce](#)", *Financial Times*. [Erişim Tarihi: 11/02/2021]

Partington, Richard. (2021). "[Gig Economy in Britain Doubles, Accounting for 4.7 Million Workers](#)", *The Guardian*. [Erişim Tarihi: 17/01/2021]

Pidd, Helen. (2020, July 8). "['Imagine the State We'd be in if Corbyn had been in Charge': the View from the 'Red Wall'](#)" *The Guardian*. [Erişim Tarihi: 15/01/2020]

Price, Richard. (1986). "Review: The Segmentation of Work and the Labour Aristocracy" *Labour / Le Travail*, Vol. 17, 267-272. DOI: 10.2307/25142600.

Savage, Mike. *et al.* (2013). "A New Model of Social Class? Findings from the BBC's Great British Class Survey Experiment", *Sociology*, 47(2), 219-250.

Smith, Dave. (2020, February 26). "[Cheap Migrant Labour is a Myth and so is its Effect on Productivity](#)", *The Times*. [Erişim Tarihi: 18/01/2021]

Schwartz, Laura. (2019), "[Karl Marx and Domestic Servants: A Historical Overview of Marx's and Marxist Thinking on Domestic Workers, Reproductive Labour and Class Struggle](#)", *Academia*.

Thompson, Edward. (1964). *The Making of the English Working Class*, New York: Pantheon Books.

Thoburn, Nicholas. (2002). "Difference in Marx: The Lumpenproletariat and the Proletarian Unnamable" *Economy and Society*, 31(3), 434–60. DOI: 10.1080/03085140220151882

Toscano, Alberto and Woodcock, Jamie. (2015). "Spectres of Marxism: A Comment on Mike Savage's Market Model of Class Difference", *The Sociological Review*, 63(2), 512-523. DOI: 10.1111/1467-954X.12295

Virdee, Satnam. (2000). "A Marxist Critique of Black Radical Theories of Trade-union Racism", *Sociology*, 34(3), 545-565.

———. (2014). *Racism, Class and the Racialized Outsider*, London: Red Globe Press.

———. (2000). "A Marxist Critique of Black Radical Theories of Trade-union Racism", *Sociology*, 34(3), 545-565. DOI: 10.1177/S003803850000033X

Vogel, Lise. (2013). *Marxism and the Oppression of Women: Toward a Unitary Theory*, Boston: Leiden, 2013.

Wilson, Dolly. (2006). "A New Look at the Affluent Worker: The Good Working Mother in Post-War Britain", *Twentieth Century British History*, 17(2), 206-229.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler meselelerine yoğunlaşan, gönüllülük odaklı, açık erişim, akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını, ekibimizde gönüllü olarak görev almak için sosyalbilimler.org/basvuru sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da @sosbilorg kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten aboneliği olarak, her pazar günü, o hafta içinde *sosyalbilimler.org*'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org'da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.